

Arletta Nersesyan, Elżbieta Słoń

Niektóre problemy pojawiające się przy opracowaniu książki napisanej w języku ormiańskim : doświadczenia własne

---

Fides: Biuletyn Bibliotek Kościelnych 2 (35), 115-121

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ARLETTA NERSESYAN, ELŻBIETA SŁOŃ¹

NIEKTÓRE PROBLEMY POJAWIAJĄCE SIĘ PRZY OPRACOWYWANIU KSIĄŻKI NAPISANEJ W JĘZYKU ORMIAŃSKIM DOŚWIADCZENIA WŁASNE

Książki napisane w innym niż łaciński alfabecie często bywają kłopotliwe dla osoby katalogującej. Wielu (zwłaszcza starszych) bibliotekarzy nieźle radzi sobie z tekstami w języku rosyjskim, natomiast książki ormiańskie mogą stanowić dla nich nie lada wyzwanie. W dobie globalizacji i migracji ludności należy być przygotowanym i na takie problemy. Jak podaje Wikipedia: „liczbę Ormian w Polsce szacuje się na 40-80 tys.”² i stanowią oni jedną z dziewięciu oficjalnie uznanych mniejszości narodowych w Polsce. Wprawdzie Wikipedia nie zawsze jest źródłem miarodajnym, ale należy uznać, że jest to liczba znaczna. Kiedy przyjeżdżają ludzie, przywożą ze sobą książki, a część z nich trafia do bibliotek, w tym także kościelnych. Poniżej zostaną omówione niektóre problemy związane z opracowa-

---

¹ Biblioteka Wyższego Seminarium Duchownego w Kielcach.

² *Ormianie w Polsce*, http://pl.wikipedia.org/wiki/Ormianie_w_Polsce, 20.03.2012. Liczba ta określana jest także przez inne, bardziej miarodajne źródła. W roku 2004 w „Polityce” nr 6 na s. 86 Igor T. Miecik w artykule *Wszyscy nasi Ormianie* pisał o 50 tys. Ormian w Polsce (z czego ok. 1,5 tys. osób wystąpiło o zalegalizowanie pobytu). Encyklopedia PWN podaje wprawdzie liczbę 8 tys. (<http://encyklopedia.pwn.pl/haslo.php?id=3951883>, 26.06.2012), ale dotyczy to Ormian polskich, czyli osiadłych na terenie Polski od XVI wieku i w wiekach późniejszych. Miarodajnym źródłem może tu być t. 14 *Encyklopedii katolickiej* wydany w Lublinie w 2010 roku: „Z ok. 400 000 uchodźców orm. przebywających czasowo w Polsce w 90. latach XX w. pozostało ok. 90 000” (k. 805).

niem i transliteracją książki w języku ormiańskim i sposoby radzenia sobie z nimi.

Można posilkować się katalogiem zbiorczym bibliotek Armenii (Armenian Libraries Union Catalogue)³, działającym w systemie ALEPH. Wyszukiwarka książek na tej stronie działa w trzech wariantach językowych: ormiańskim, angielskim i rosyjskim. Wyboru języka dokonuje się przez kliknięcie w odpowiednią flagę.

Pomocny może okazać się również katalog książek ormiańskich Biblioteki Narodowej Rosji (Rossijskaâ Nacional'naâ Biblioteka)⁴. Można tu przeglądać opisy bibliograficzne książek sporządzone w języku ormiańskim i zamieszczone na zeskanowanych kartach katalogowych. Wyszukanie interesującego nas autora lub tytułu umożliwia wyszukiwarka zaopatrzona w klawiaturę z alfabetem ormiańskim:

Search by guide card

Type word(s) /all or an initial part/:

Jeżeli chodzi o prawidłową transliterację, to należy korzystać z odpowiednich tablic, które również można odnaleźć w Internecie⁵. Podano tu pięć sposobów transliterowania: H-M, ISO 9985, ALA-LC, BGN/PCGN oraz KNAB. Oprócz obowiązującej biblioteczna normy ISO 9985 na uwagę zasługuje transliteracja ALA-LC, gdyż jako jedyna uwzględnia dialekt zachodnioormiański, którym posługuje się ormiańska emigracja na Zachodzie. Litery do tego dialektu podane są w nawiasach.

Warto również zwrócić uwagę na ormiańską interpunkcję, gdyż jest ona odmienna od stosowanej w Polsce: zdanie kończy się dwukropkiem, używa się odmiennych znaków dla wykrzyknika, pytajnika i myślnika. Znak zapytania nie jest stawiany na końcu zdania, lecz

³ Armenian Libraries Union Catalog, http://www.armunicat.am:8991/F?func=find-b-0&local_base=alc01&con_lng=arm, 17.03.2012.

⁴ *Алфавитный каталог книг на армянском языке*, <http://www.nlr.ru/e-case3/sc2.php/arman>, 21.03.2012.

⁵ *Transliteration of Armenian*, http://transliteration.eki.ee/pdf/Armenian_2.0.pdf, 17.03.2012.

w środku słów typu: gdzie, jak, kto, co albo też np. czasowników użytych w formie pytającej.

Bardzo pomocne jest korzystanie z wirtualnej klawiatury zamieszczonej na stronie

www.transliteration.com/transliteration/en/armenian. Umożliwia ona automatyczną konwersję tekstu z alfabetu armeńskiego na łaciński zgodnie z normą ISO 9985. Za pomocą myszy klika się w odpowiednie litery ormiańskie, odwzorowując tekst ze strony tytułowej. Następnie używa się przycisku „To latin script”.

Duży problem przy opracowaniu rzeczowym stanowi brak słownika ormiańsko-polskiego. Pomocą mogą być jedynie słowniki internetowe, np. ormiańsko-angielskie, ormiańsko-francuskie i inne.

Jako ciekawostka przedstawiona zostanie pokrótce informacja o tekstach ksiąg liturgicznych, w tym Biblii. Są one napisane w języku grabar. *Wielka encyklopedia powszechna PWN* podaje: „ormiański język, należący do języków indoeuropejskich jako ich odrębna gałąź; ma wiele elementów obcych, zwłaszcza w słownictwie (z pers., gr., syryjskiego, arab., tur., języków kaukaskich i rosyjskiego) częściowo też w składni (z gr. i tur.). Wyróżnia się: 1) język staroarmeński (grabar, tj. język piśmiennictwa) zachowany w dziełach treści gł. rel. lub hist. (V-XIX w.), używany do dziś jako język liturgiczny i (niekiedy) naukowy”⁶. Jest jeszcze język średnioarmeński oraz nowoarmeński (aszcharabar, to jest język świecki) z około czterdziestoma dialektami. Wikipedia zaś dodaje: „grabar – ormiański klasyczny lub liturgiczny – starożytny dialekt języka ormiańskiego, używany w liturgii Kościoła ormiańskiego. Pierwsze zapiski w tym języku datowane są na około V wiek naszej ery”⁷.

Oto jedna z książek napisanych w języku ormiańskim, która znajduje się w księgozbiornie biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Kielcach. Jest to tekst Nowego Testamentu (strona tytułowa i przedtytułowa):

---

⁶ *Armeński język*, w: *Wielka encyklopedia powszechna PWN*, t. 1, Warszawa 1968, s. 386.

⁷ *Grabar*, <http://pl.wikipedia.org/wiki/Grabar>, 20.03.2012.

ՄԵՐ ՏԵՐ

ՀԻՍՈՒՄ ԲՐԻՍՏՈՒՄ

ՆՈՐ ԿՏԱԿԱՐԱՆԸ

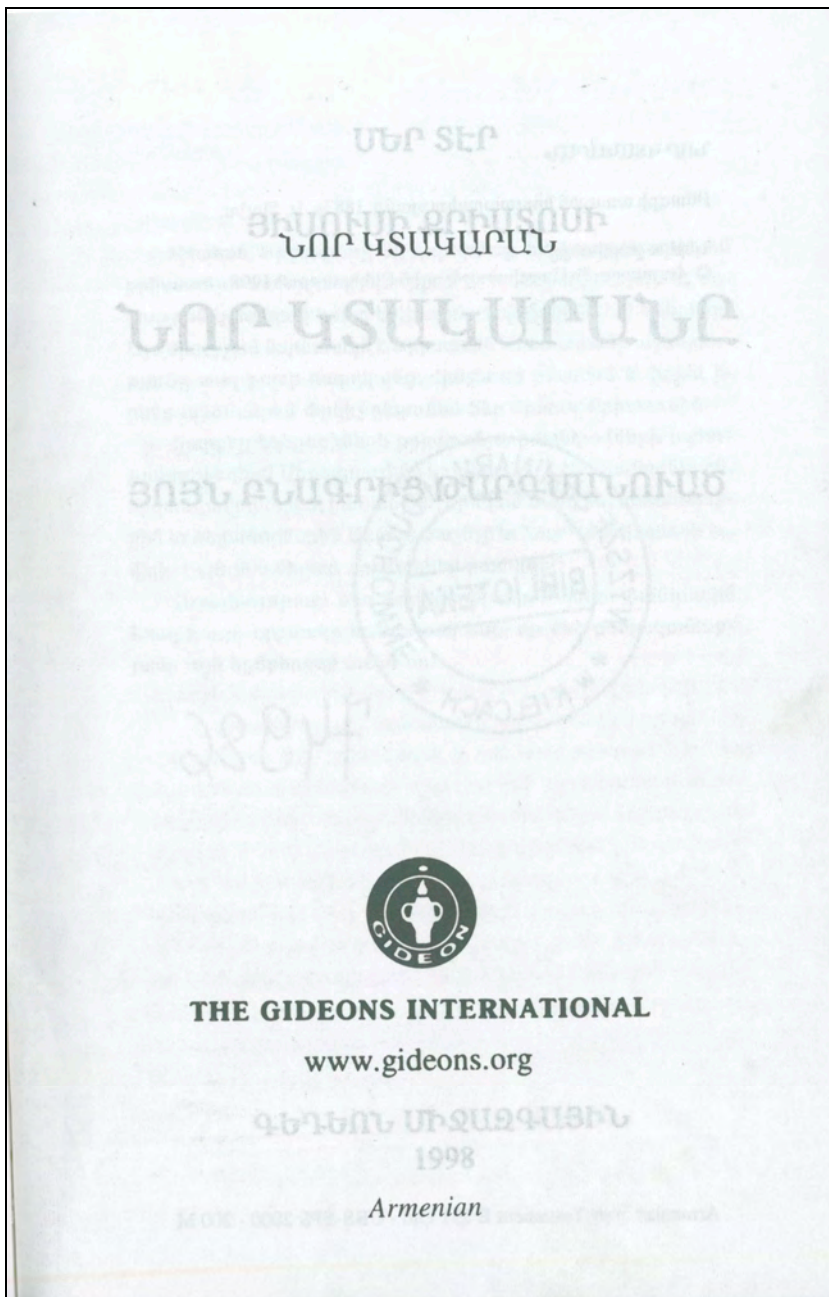
ՅՈՅՆ ԲՆԱԳՐԻՑ ԹԱՐԳՍԱՆՈՒՄ

ԳԵՂԵՈՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ

1998

American New Testament E 231 Gid - URS-EP5 2000 - 200 M

Przy pomocy wcześniej omówionych metod opracowano ją w następujący sposób⁸:

H_UJEDNOLIC. Biblia.

TYTUŁ/ODP... Mer Tēr Yisowski K'ristosi Nor Ktakaranë : yoyñ bñagric' t'argmanowaç.

ADRES_WYDAW. [A.t.] : Gedeon Mijazgayin, 1998.

OPIS_FIZ.... [8], 573 s., [1] k. tabl. ; 13 cm.

UWAGA-OGÓLNA Tekst w jęz. armeńskim. Oprac. na podst. wyd. 1 z 1883 r. (przez K. Polis).

SŁOWO KLUCZ. Biblia Nowy Testament tekst kościoły przed-chalcedońskie

TYTUŁ_ODM... Nor Ktakaran

SYGNATURA... 74986 Dar Arletty Nersesyan

Opis w MARC21⁹:

LDR %a+++++ %b n %c a %d m %e + %f + %g 2 %h 2 %i+++++ %j 7 %k i %l + %m 4500

001 %a WSD_KAN

008 %a 120317 %b ##### %c # %e arm %f 0 %g + %i # %j # %l s %m 1998 %n++++ %p r %r ##### %s # %t 0

040.. %a WSD_K %c WSD_K

1300. %a Biblia. %n NT %p (arm.)

24500 %a Mer T~3er Yisowski K'ristosi Nor Ktakaran~:e : %b yoyñ bñagric' t'argmanowa~9c.

24614 %a Nor Ktakaran

260.. %a [A.t.] : %b Gedeon Mi~5jazgayin, %c 1998.

300.. %a [8], 573 s., [1] k. tabl. ; %c 13 cm.

500.. %a Tekst w jęz. armeńskim. Oprac. na podst. wyd. 1 z 1883 r. (przez K. Polis).

⁸ Przykładowy rekord w programie MAKWWW, <http://81.26.15.3/cgi-bin/makwww.exe?BM=01&IM=02&WI=MERbTERbYISOWSIbKbRISTOSIbNORbKTAKARANE&NU=01&DD=1>, 20.03.2012.

⁹ Przykładowy rekord w programie MARC21, <http://81.26.15.3/cgi-bin/makwww.exe?BM=01&IM=02&WI=MERbTERbYISOWSIbKbRISTOSIbNORbKTAKARANE&NU=01&DE=1&MC=MARC>, 20.03.2012.

**692.. %x Biblia %x Nowy Testament %x tekst %x kościół przed-
chalcedoński**

923.. %z WSD_K %s 74986 %n 74986 %i Dar Arletty Nersesyan